

FERDINANDY GYÖRGY

La patrie Belge

Postscriptum

Tizenkét éves voltam azon az őszön. Október 11-én. Hogy miért ezzel kezdem? A születésnapomról az internátusban nem tudott senki.

Tavaly még megünnepeltük. Aztán keresztüldübörgött a városon a front. Kibombáztak. Amikor előmerészkedtünk a bunkerből, nem találtunk csak csupasz falakat.

Anya a holminkat kereste. A ronggyá ázott pokrócokat és matracokat. Karbiddal világítottunk. Mécsesekkel, amikor a karbid elfogyott. Éheztünk. Csicsókát ettünk, sárgaborsó konzerveket. Mindenféle hulladékot, ami a katonák után itt maradt. Aztán anyának eszébe jutottak a francia szerzetesek, akiknél a család szegény sorsú diákokat taníttatott.

Hát én abba az intézetbe kerültem. Én lettem a szegény sorsú diák. De most, a háború végén, amúgy is csupa hozzám hasonló apátlan-anyátlan kölyköt fogadtak be a fehércsuhás szerzetespapok.

Éheztünk itt is, de volt asztali áldás és hálaima. Meg fenekesek és körmösök. Egy vesztett háború után mi mást várhatott félszáz komor gyerek!

Ide érkezett a hír, hogy hozzám hasonló francia szakos gyerekekből különvonatot indít a Vöröskereszt. Valami boldogabb vidékre, ahol talán nem is volt háború. Ahol nem éheznek az emberek. Úgy tudtam, hogy anya eljön értem, és segít összepakolni a holmimat. Aztán hiába vártam őt, egyedül indítottak útnak a papok.

Még idejében: a Keleti pályaudvarról már indult a szerelvény. Megragadtak, egy kislány mellé állítottak, még kint, a peronon. A hercegprímás is éppen akkor érkezett. Neki kellett köszönetet mondanom, míg ő az újságírók gyűrűjében megáldotta a vonatot.

A hivatalos küldöttek mögött éppen csak észrevettem anya arcát. Talán egy pillanatra láttuk egymást, aztán fütyülve, sisteregve megmozdult a koromfekete vonat.

*

Elfoglaltuk a helyünket, átkatogtunk az ideiglenes vasúti hídon. Az ablakokban még láttam a Sashegy kopasz csúcsát. Budát, ahol leéltem a gyerekkoromat.

Aztán kísérőnk, egy kopasz pap, végigjárta a kocsikat. – Nóta! – kiáltotta vidáman. Nem nyugodott, amíg rá nem zendített a csapat. A nótának hamarosan lett egy csalafinta szövege. „Tisztelendő bácsi gyönyörű szép!” – csipogták karban a lányok. „Virágok nyílnak, amerre lép!” És így tovább! „Csillogó göndör a haja, olyan, mint egy cukorbaba!”

A kislány, akivel felköszöntöttem a primást, már a vállamra borulva aludt.

Bécsben meleg ételt osztogattak fehér karszalagos asszonyok. Később, valahol a hegyek között, hajnalig állt a vonat. Azt mondták, hogy az ország, ahová megyünk, még valahol nagyon messze van. – Túl az Óperencián! – énekelte kísérőnk.

Hát, ez nem volt jó hír. Amerikából nem ismertük csak a szőnyegbombázásokat.

Másnap Németországban kanyarogtunk. Hogy merre, nem tudta senki. A városok itt is romba dőltek, kint a mezőkön voltak az ideiglenes pályaudvarok. Mindenütt, ahol csak megálltunk, éhes asszonyok és gyerekek bámultak be a vonatablakon.

A harmadik reggel végre megállt a vonat. Egy nagy terembe tereltek, a Vörös-kereszt meleg tejeskávét osztogatott. Megérkeztünk. Elképedt mindenki, hogy ez itt már Brüsszel. És hogy ez itt Belgium.

Postscriptum

Befejeztem a „*La patrie Belge*” című kisregény első fejezetét. 1947-et írunk. Az elbeszélő, egy kislány, megérkezik Brüsszelbe. A Gare de Midi pályaudvarán áll meg vele az éhező pesti gyerekeket szállító vörös-keresztes vonat.

Itt azonban megakadtam. Nem mintha nem ismertem volna, éppen ellenkezőleg, túlságosan is jól tudtam a folytatást. Álmomban egészen pontos részletek jutottak eszembe, jellegzetes, százszor is hallott francia szavak, mondatok. Mint ha mindezt már megírtam volna egyszer. Reggel első dolgom volt: sorra vettem mind a tizennégy francia könyvet.

Hát igen. Írni már írtam erről az idestova nyolcvanéves belga utamról. Magyarul, majd franciául is, amikor, tapasztalatlan emigráns, elkapott a gépszíj, és elkezdtem franciául írni a könyveimet. Dehát ezek csak kísérletek voltak, egy írópalánta próbálkozásai. Rémlik, hogy kiselejteztem őket, miután írtam belőlük egy semmivel sem jobb magyar szöveget.

Lehet, hogy kár volt értük. Sok minden megmaradt belőlük a fejemben, és ez a sok *déjà vu* most nem hagyja újraírni az új könyvemet.

*

Az a hibám, hogy ismétlegtem magam. Hogy többször is megírom minden történetemet. Most először veszi észre valaki, hogy ennek a módszernek értelme van. Kántás Balázs, egy fiatal kritikus le meri írni, hogy ezzel élményvilágomat egészen más, új kontextusba helyezem. Kitalálta volna, hogy ismétlegéseimnek van valahol egy réges-régi gyökere? A nyelvváltás, a két nyelv közötti tétovázás bizonytalankodása.

Régi idők mozija! Azóta elmúlt hatvan év, visszatértem az édes anyanyelvhez. Idegenre ma már inkább csak fordítok. Íme, miért hagytam félbe, miért nem próbálom újra megírni második hazámat, Belgiumot.

Pedig milyen lelkesen álltam neki! Hiszen én belga szerettem volna lenni akkor, a világháború után, tizenkét évesen! Aztán megváltoztam. Iskolám, az École Préparatoire A L'athenee év végi ünnepségén már a Himnuszt énekeltem el köszönőszavak helyett. Pontosabban: még csak nem is a Nemzeti Dalt. A Szózatba vágtam bele.

Aki próbálta, tudja, milyen nehéz a „Hazádnak rendületlenül”-t énekelnie. Folytak a könnyeim, és a vallon közönség is megilletődötten hallgatott. „Bölcsöd az, s majdan sírod is...” A Vöröskereszt az év végén hazaszállította a kiskamaszokat, akiket feltáplált a nagylelkű második haza.

Pedig hát lehet, hogy a régi, kezdetleges kézirattal sok minden elveszett. Kezdvéve azzal, hogy a szerelemről kellett volna szólnia. Egy kisfiúról, aki egy nála hat évvel idősebb belga lánykát szeret. Mindez a háborút követő újrakezdés idején. Amikor még korántsem biztos, hogy mi nő ki a romokból. Egy amerikai vagy egy szovjet típusú társadalom. Az új könyvnek lett volna több magyar vonatkozása is. Például Belgiumban Molnár Ferenc drámája, a Liliom volt azokban az években a legsikeresebb darab. Vagy ki tudja ma már, hogy egy Bíró nevű magyar találta fel a golyóstollat, amit sokáig „bureau” néven forgalmaztak az üzletek!

De hogy miért szerettem volna megírni ezt a kisregényt, annak van egy másik oka is. Mert, ami késik, nem múlik. Fél évszázad után Brüsszelben végezte el az orvosit egy unokám. És nemrégén jött a világra Gusztáv, belga dédunokám. Mégiscsak meghódítottam Belgiumot!

Dúdor István: *A kereszten*, 1987